

Rickard III i Roma klosterruin

Thomas Segerström gör en Rickard i tiden

I Roma klosterruin på Gotland har man spelat Shakespeare sedan 1989 och i år sätter man upp *Rickard III*, en pjäs som annars sällan sätts upp i Sverige. Man spelade dock *Rickard III* på i Slite på Gotland 1994, men nu sätter regissören Thomas Segerström upp den på Romateatern och han säger att han gjort en ordentlig bearbetning av pjäsen för att den ska bli spelbar. Det stora antalet personer och deras förhållande till varann ser många som ett problem vid uppsättningar av *Rickard III*. Så dock inte Thomas Segerström, som inte har några problem att ändra och flytta om i Shakespeares texter.

– Jag har valt att städa ordentligt i manus, ja helt enkelt ta bort händelser och personer. Ett av problemen med *Rickard III* är just att man som publik har svårt att hålla isär alla roller. Vi bantar ordenligt i rollistan, delvis av ekonomiska skäl, men framför allt för att allt blir mycket tydligare. Vi tar bort vissa roller, slår ihop andra men berättar ändå den historia vi tycker är den viktiga i pjäsen.

Det är inte en historielektion Thomas Segerström vill ge sin publik, och han tycker heller inte man kan begära att åskådarna ska behöva ta sig in i Englands historia för att ha behållning av pjäsen. Han menar att det finns betydligt intressantare frågor i pjäsen, frågor som kan komma bort i hanteringen om de alltför mycket skymms av sådant man inte förstår.

– När jag läste den funderade jag på vad man egentligen kunde göra av pjäsen, men när man väl stiger in i den märker man att den är roligt skriven, full av svart komik. Rickard är charmig och intressant människa, men han är en psykopat, en människa som man blir lurad av, som är skicklig i att förföra oss, som spelar empati men är iskall därinne. Rickard för diskussioner med publiken och ger då och då ett slags lägesrapporter. Jag hoppas att man som

betraktare ska tänka att han är en kul och kraftfull kille, att man fastnar i hans garn men till sist inser att man har blivit lurad. Rickard är en slags "stand-up-roll", men det gäller att hitta rätt balans mellan underhållningen och raseriet, så att det hela

Vigelands "Sinnataggen" står i Vigelandsparken i Oslo

känns autentiskt. Han är ett argt och misshandlat barn och för att understryka det har vi som affisch valt en bild av Vigelands "Sinnataggen", det rasande barnet. Ungefär på den nivån ska vara. Det är ungefär som dagens världspolitik, tycker jag, med den skillnaden att Rickard är bra mycket charmigare än många tråkiga och asketiska diktatorer av idag.

Thomas Segerström vill som vanligt i Shakespeares pjäser hitta något vi kan känna igen och relatera till och han gör så även i *Rickard III*.

– Pjäsen handlar förstås om makt och om hur åtrån efter makt förvandlar människor till djur. Runt omkring oss kan vi se hur sådana maktstrukturer fungerar, hur människor utnyttjar makt och hur andra är medlöpare. Vi kan inte minst se det i konflikten i Irak där jag tycker Rickard kan representera båda sidor. Där kan vi också känna igen alla referenserna till Gud i pjäsen plus att man använder fred och medmänsklighet som ursäkt för att föra krig.

Thomas Segerström pekar på de intressanta kvinnoporträtten i pjäsen och förstår inte alls varför kvinnorna ofta får en undanskymd roll i många uppsättningar..

– Om man tar bort kvinnorna blir det en enmansshow. I både Laurence Oliviers och Ian McKellens filmversioner av pjäsen skar man kraftigt i kvinnorollerna, men då blir det hela ointressant, eftersom pjäsen mycket handlar om kärlekslöshetens psykologi. McKellens film är skickligt gjort och har många roliga idéer (och jag har förresten lånat några), men Rickard blir aldrig utsatt. Pjäsen måste byggas på att Rickard är ute på oerhört hal is för att det ska bli spännande. Det måste framgå att han tar enorma risker. Vi tycker ju om folk som tar risker, som kastar sig ut i det okända. Han är så oerhört fräck och precis som många vi har sett får han med sig folk på ett sätt man inte tycker skulle vara möjligt.

Thomas Segerström menar att det i pjäsen finns vackra kvinnoporträtt i nästan fyra generationer: Margaret, hertiginnan av York, Elisabeth och Elisabeths dotter. Han tycker att kvinnorna i pjäsen är intressanta också för att de är ute efter makt.

– Kvinnorna går från sina privata små bubblor till att hitta en gemensam kraft mot männen. De använder sina egna speciella metoder för att få makt. Genom att spela på känslor vill de uppnå sina syften. Ta scenen där

Rickard förför Lady Anne. I Oliviers version beskrivs Anne som en kvinna som bara faller och det blir fullständigt obegripligt. För att man ska tro på Lady Anne måste också hon vara ute efter en position. Man får tänka sig att hon var på väg att bli drottning, vilket kan ha gjort henne bitter, hon kan ha varit en kvinna som har gift sig för att få en sådan position. Hennes svärfar och man har dött i kriget och hon är ensam och kan se en möjlighet i Rickard. I vår version är det därför snarare Anne som förför Rickard. Men för att förstå scenen måste man också beskriva Lady Anne som en trasig själ.

Thomas Segerström har strukit vålnaderna som hemsöker Rickard på slutet för att han tycker de känns oviktiga. Han upplever att en del i pjäsen är rena transportsträckor.

– Höjdpunkten tycker jag är Elisabeths och Rickards uppgörelse om hennes dotter, men därefter går pjäsen in i en obönhörlig transport mot det obehagliga slutet. (Alla vet att det går åt skogen.) Vålnaderna till dem som har mördats, de som hemsöker Rickard har jag tagit bort, de tillför inget nytt. Richmond har jag i stort sett tagit bort utom som Rickards besegrare. Han är egentligen en väldigt tråkig karaktär, men Shakespeare skapar en gloria kring honom. Man ska komma ihåg vilka som satt i publiken på Shakespeares tid. Elisabeth I var Richmonds barnbarn och en del i pjäsen är skriven utifrån det. Under sådana förhållanden kan man inte beskriva Richmond som en idiot.

– Ofta delar man upp uppsättningar i en freudiansk eller rent politisk tolkning. Jag tycker att en syntes av

båda måste finnas med om det ska finnas ett värde i en tolkning. Att förstå och komma till insikt om förtryckets psykologi och rötter är vägen till frihet. Vi låter ju oss förtryckas och just detta är bränslet för en makthavares karriär.

På Romateatern får vi också se ett annat slut på pjäsen. Det vore nästan synd att avslöja men så mycket kan sägas, att det säger mycket om hur Thomas Segerström ser på Shakespeare. Och på världen.

Text: Roland Heiel

Rickard III spelas 18 juni - 16 augusti
Kontaktinformation, se sid. 21

Ordfront ger ut Shakespeare i pocket – därav en inte tidigare utgiven översättning av Göran O Eriksson

Ordfront har gett ut fjorton av Shakespeares pjäser på svenska, i översättning av Göran O Eriksson, Britt G Hallqvist, Lars Huldén och Thomas Warburton. Nu ges sju av dem ut i pocket och en fortsättning är planerad. Vi frågar Jan-Erik Pettersson, chef på Ordfront, om Shakespearesatsningen.

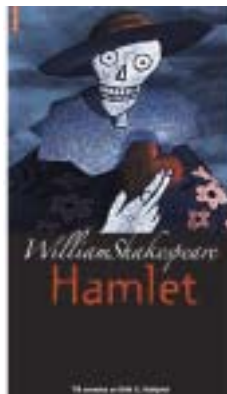
– Vi hoppas kunna ge ut så många som möjligt av de titlar vi har rättigheterna till. Våra översättningar har börjat bli svåra att få tag på. När vi nu ger ut pjäserna i pocket blir de mer lättillgängliga, eftersom de kommer att finnas överallt där böcker säljs. Priset gör också att spridningen blir större.

– Låt mig också meddela en nyhet angående *Macbeth*. Vi har tidigare haft den i Britt G Hallqvists översättning, men nu har vi glädjen att direkt i pocket även ge ut en inte tidigare publicerad översättning av Göran O Eriksson.

I juni ger man ut *Hamlet*, *En midsommarnattsdröm* och *Othello*. I juli kommer *Romeo och Julia*, *Macbeth*, *Som ni vill ha det* och *Rickard III*. Jan-Erik Pettersson vill gärna framhålla omslagen.

– Illustrationerna har gjorts av Per Åhlin, som gjorde de vackra omslagen till W&W:s shakespeare-serie på 60-talet i C A Hagbergs översättning. Böckerna kommer trots sin enkla utformning att bli en verklig prydnad genom Åhlins illustrationer.

Även om Ordfronts pocketprojekt endast innehåller de egna titlarna, hoppas Pettersson på att nya översättningar så småningom kan komma till stånd. Vi kan bara instämma i den förhoppningen.

Ordfronts titlar

En Midsommarnattsdröm
Hamlet
Richard III
Julius Caesar
Kung Lear
Köpmannen i Venedig
Lika för lika
Macbeth
Othello
Perikles
En Vintersaga
Romeo och Juliet
Som ni vill ha det
Trettondagsafton